

Harjavallan kaupunki  
harjavallan.kaupunki@harjavalta.fi

Viite Lausuntopyyntö 8.11.2023

**Aihe HARJAVALLAN YRITYSALUEIDEN OSAYLEISKAAVA, LUONNOS**

Harjavallan kaupunki on pyytänyt Satakunnan Museon lausuntoa Yritysalueiden osayleiskaavan luonnoksesta. Kaava-alue on pinta-alaltaan noin 1066 hehtaaria ja se sijaitsee kaupungin keskustan tuntumassa Kokemäenjoen eteläpuolella. Alueen pohjoisosassa on Suurteollisuuspuisto ja itäosassa Sievarin teollisuusalue. Suunnittelualan halki kulkee sekä valtatie 2 että Pori-Tampere-päärata. Alueen etelä- ja länsiosissa on edelleen viljelyksessä olevia peltoja ja rakentamatonta metsää.

Osayleiskaava laaditaan oikeusvaikutteisena. Kaavan tavoitteena on luoda edellytyksiä yritysalueiden laajenemiselle sekä pienyritystoimintaan että erityisesti T/kem -määräystä edellyttävään teollisuuteen. Rakentamiseen tarkoitettujen alueiden toteuttaminen tapahtuu asemakaavoituksen kautta. Jo rakentuneella osalla suunnittelualuetta yleiskaavaa päivitetään vastaamaan toteutunutta maankäyttöä ja asemakaavoitusta.

Satakunnan maakuntakaavassa suunnittelualue on osoitettu pääasiassa teollisuusalueeksi sekä osittain palvelujen alueeksi. Satakunnan vaihemaakuntakaavassa 2 suunnittelualueelle on osoitettu maakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö *Outokummun ja Kemiran asuinalueet* (Satakunnan rakennusperintö 2005). Suunnittelualue rajautuu pohjoisessa valtakunnallisesti merkittävään maisema-alueeseen *Kokemäenjoen kulttuurimaisemat* (VAMA2021) sekä lännessä maakunnallisesti merkittävään kulttuuriympäristöön *Hiirjärven kylä ja kulttuurimaisema*. Nähin alueisiin liittyy Satakunnan vaihemaakuntakaavassa 2 suunnittelumääräys: *Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon alueen kokonaisuus, erityispiirteet ja ominaisluonne siten, että edistetään niihin liittyvien arvojen säilymistä ja kehittämistä mukaan lukien avoimet viljelyalueet. Kaikista aluetta tai kohdetta koskevista suunnitelmista ja hankkeista, jotka oleellisesti muuttavat vallitsevia olosuhteita, tulee museoviranomaiselle varata mahdollisuus lausunnon antamiseen. Kohteen ja siihen olennaisesti kuuluvan lähiympäristön suunnittelussa on otettava huomioon kohteen kulttuuri-, maisema-, luonto- ja ympäristöarvot sekä huolehdittava, ettei toimenpiteillä ja hankkeilla vaaranneta tai heikennetä edellä mainittujen arvojen säilymistä.*

Parhaillaan on vireillä Satakunnan maakuntakaava 2050:n laadinta. Kaavan lähtötiedoiksi valmistui vuonna 2023 Satakunnan rakennetun kulttuuriympäristön päivitys- ja täydennysinventointi (Niina Uusi-Seppä/Ramboll). Outokummun ja Kemiran asuinalueet on huomioitu maakunnallisesti merkittäväksi myös uudessa inventoinnissa, joskin aikaisemmasta hieman poikkeavalla aluerajauksella.

Suunnittelualue rajautuu lännessä kahteen maakunnallisesti merkittävään maisema-alueeseen *Leistilän aukean viljelymaisema ja Hiirijärven kulttuurimaisema*, joihin liittyy Satakunnan vaihemaakuntakaavassa 2 suunnittelumääräys: *Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon alueen kokonaisuus, erityispiirteet ja ominaisluonne siten, että edistetään niihin liittyvien arvojen säilymistä ja kehittämistä.*

Suunnittelualue sijoittuu osittain yleiskaavoittamalle alueelle. Suurelta osin alueella on voimassa oikeusvaikutteinen Harjavallan keskustaajaman osayleiskaava (2007). Kaavassa suunnittelualue on suurelta osin osoitettu teollisuus- ja varastorakennusten korttelialueeksi (T, TT). Lisäksi suunnittelualueen osia on osoitettu yleiskaavassa suojaviheralueeksi tai suojametsäalueeksi (EV ja EV/sv). Suunnittelualueen eteläosassa osayleiskaavassa on varattu laajoja alueita maa- ja metsätalousalueeksi sekä puutarha- ja kasvihuonealueeksi. (M, MT, MP). Lisäksi suunnittelualue käsittää puisto- ja lähivirkistysalueita (VP, VL), rautatie- ja maantiealueita (LR, LT), tavaraliikenneterminaalin alueen (LTA) sekä liike-, toimisto- ja toimitiloille tarkoitettuja alueita (K, KL, KTY). Suunnittelualue rajautuu pohjoisessa Nakkilan osayleiskaavassa (2015) osoitettuihin maa- ja metsätalousvaltaisiin alueisiin (M), maatalousalueeksi (M) sekä maisemallisesti arvokkaaseen peltoalueeksi (MA). Suunnittelualue rajautuu myös Nakkilan puolella sijaitsevaan paikallisesti merkittäväksi osoitettuun pientalovaltaiseen alueeseen, jolla ympäristö säilytetään (AP-2/s).

Alueella on toteutettu yleiskaavatasoinen rakennusinventointi vuonna 1996 (Anneli Björkqvist). Inventoinnissa suunnittelualueelta tutkituista kohteista 1930-luvulle ajoittuva Sievarin tila osoitettiin arvoluokalla B lievemmin suojeltavaksi kohteeksi. Kohdetta ei ole kuitenkaan osoitettu suojeltavaksi myöhemmin toteutetussa Harjavallan keskustaajaman osayleiskaavassa.

Alueella on voimassa useita eri ikäisiä asemakaavoja.

Suunnittelualue on kivikauden loppuvaiheessa ollut Kokemäenjoen suistoaluetta. Joen hiekkaiset rannat ovat olleet suotuisia asuin- ja pyyntipaikkoja pitkään.

Tehokkaasta maankäytöstä huolimatta suunnittelualueella sijaitsee edelleen useita muinaismuistolain (295/1963) rauhoittamia kiinteitä muinaisjäännöksiä. Alueelta on aikaisemman maankäytön suunnittelun yhteydessä myös tutkittu pois muinaisjäännöksiä: Sievarintie E kivikautinen asuinpaikka (muinaisjäänösrekisterissä tunnuksella 79010023) sekä Kraakanmäki 1 (1000022767), Kraakanmäki 2 (1000022767) ja Kraakanmäki 3 (1000038606) asuinpaikat.

Satakunnan Museo edustajat ovat osallistuneet 24.4.2023 kaavahankkeesta järjestettyyn viranomaisneuvotteluun. Neuvottelussa Satakunnan Museo totesi rakennetun kulttuuriympäristön ja maiseman osalta, että suunnittelualueella ainoa ajantasainen selvitys 2023 valmistuneen maakunnallisen inventoinnin lisäksi on asemakaavamuutosta varten vuonna 2019 laadittu *Boliden Harjavalta Oy – Suurteollisuuspuiston rakennetun kulttuuriympäristön rakennusinventointi* (Ramboll). Muilta osin rakennettua kulttuuriympäristöä koskevat lähtötiedot ovat käytännössä vuodelta 1996 ja niitä ei voida pitää enää ajantasaisina. Satakunnan Museo ei nähnyt tarpeelliseksi uuden rakennusinventoinnin tekemistä, mutta hankealueella tulisi toteuttaa maisema-analyysi, joka sisältäisi myös kulttuuriympäristöselvityksen. Suunnittelualue rajautuu useaan arvoalueeseen ja lisäksi alueen länsiosan haja-asutusalueella Sievarin alueella sijaitsee viljelyalueita sekä maatiloja.

Arkeologisen kulttuuriperinnön osalta Satakunnan Museo totesi, että alueella on jo toteutettu arkeologinen selvitys (2022) ja arkeologisen kulttuuriperinnön osalta ei lisäselvitykselle ollut tarvetta.

### **Satakunnan museon kannanotto**

#### **Rakennettu kulttuuriympäristö**

Kaavaselostuksessa luvuissa 4.1.3. *Rakennettu ympäristö ja kulttuuriympäristö* ja 4.1.4. *Maisema ja topografia* on kuvattu suunnittelualueella sekä sen vaikutusalueella olevia kulttuuriympäristöjä ja maisema-alueita sekä myös suunnittelualueen nykytilaa sekä ominaispiirteitä. Satakunnan Museo pitää hyvänä, että kaavaluonnoksessa on huomioitu Satakunnan rakennetun kulttuuriympäristön päivitys- ja täydennysinventoinnin keskeiset tulokset. Museo näkee, että kokonaisuudessaan arvoalueet on huomioitu kaavaselostuksessa kattavasti, joskin vaikutusten arvioinnin helpottamiseksi arvoalueiden kuvaustekstit tulisi esittää suunnittelualueella sijaitsevan maakunnallisesti merkittävän kulttuuriympäristön osalta sekä niiden kulttuuriympäristöjen ja maisema-alueiden osalta, jotka rajautuvat suunnittelualueeseen. Maakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen osalta

kuvaustekstit ovat luettavissa esimerkiksi osoitteesta y-pakki.fi. Vuoden 2023 maakunnallisen inventoinnin aluerajaukset sekä kuvaustekstit tulevat Y-Pakkiin kevään 2024 aikana. Maakunnallisesti tärkeiden maisema-alueiden rajaukset sekä kuvaukset ovat luettavissa esimerkiksi osoitteesta satakunta.fi/alueiden-kaytto/projektit/esitykset-varsinais-suomen-ja-satakunnan-arvokkaiksi-maisema-alueiksi/. Luvussa 4.1.3. lueteltujen suojeltujen rakennusten osalta on hyvä mainita myös suunnittelualueen lähellä sijaitseva keskustaajaman osayleiskaavassa suojeltavaksi osoitettu Tolvin tila sekä tämän naapurissa Nakkilan puolella sijaitseva maakunnallisesti merkittävä Uuloon tila.

Satakunnan Museo näkee, että hankkeen vaikutusten arviointia kulttuuriympäristöihin ja maisemaan nähden tulee vielä täydentää. Museo on todennut jo hanketta koskevassa viranomaisneuvottelussa, että kaikilta osin rakennettua kulttuuriympäristöä ja maisemaa koskevat lähtötiedot eivät ole enää ajantasaisia ja kelpaa sellaisenaan kaavan lähtötiedoiksi. Hankkeen vaikutusten arvioinnin helpottamiseksi Satakunnan Museo toistaa jo neuvottelussa esittämän kantansa maisema- sekä kulttuuriympäristöanalyysin tarpeesta, jossa kuvataan (myös kuvin) kattavasti hankkeen vaikutusten arvioinnin lisäksi myös alueen olemassa olevaa rakennuskantaa lukuun ottamatta vuoden 2019 inventointialuetta. Varsinaisen rakennusinventoinnin toteuttaminen ei ole kuitenkaan tarpeen. Maisema-analyysissä on huomioitava kattavasti keskeiset näkymäalueet varsinkin arvokkaisiin kulttuuriympäristöihin sekä maisema-alueisiin nähden.

Hankkeen vaikutusten arvioinnissa tulee kiinnittää huomiota suunnittelualueen rajautuminen sekä valtakunnallisesti että maakunnallisesti arvokkaisiin maisema-alueisiin sekä maakunnallisesti ja paikallisesti merkittäviin kulttuuriympäristöihin sekä huolehdittava, että suojaviheralueet ovat näillä kohdin riittävät. Satakunnan Museo pitää hyvänä, että kaavaluonnoksessa on jo lähtökohtaisesti huomioitu suojaviheralueilla myös rajapinnat Nakkilan osayleiskaavassa osoitettuihin paikallisesti merkittäviin maisemallisesti tärkeisiin viljelyalueisiin sekä kulttuuriympäristöön nähden.

Kaavaluonnoksessa esitettyjen suojaviheralueiden riittävyyden arviointi helpottuu, kun maisema- ja kulttuuriympäristöanalyysia on täydennetty aikaisemmin mainitulla tavalla.

Satakunnan Museo pitää hyvänä, että suunnittelualueella on huomioitu maakunnallisesti merkittävä *Outokummun ja Kemiran asuinalueet*. Alueeseen liittyvää kaavamääräystä tulee kuitenkin vielä täydentää ominaispiirteiden

säilymisen osalta (vrt. Satakunnan vaihemaakuntakaava 2) sekä lisätä alueelliselle vastuumuseolle mahdollisuus lausunnon antamiseen.

#### Arkeologinen kulttuuriperintö

Kaava-alueella toteutettiin syksyllä 2022 arkeologinen inventointi (*Yleiskaava- ja asemakaava-alueiden sekä YVA-alueen arkeologinen inventointi, Maanala Oy/Hannu Takala*). Inventoinnissa paikallistettiin sekä ennen tuntemattomia muinaisjäännöksiä että kulttuuriperintökohteita. Kohteet on lyhyesti kuvailtu sekä esitetty kartalla kaavaselostuksessa sivuilla 15–16. Kaavakartalle muinaisjäännökset on merkitty osa-aluemerkinä sm. Kulttuuriperintökohteiksi inventoinnissa arvoitettuja kiinteistöjen rajamerkkejä ei kartalle ole osoitettu. Melko nuorien rajamerkkien osalta tämä onkin perusteltua.

Suunnittelualueen eteläosan muinaisjäännökset Kortteenrapakon asuinpaikka sekä Sievarin röykkiö jäävät rakennettavaksi osoitettujen alueiden ulkopuolelle. Sen sijaan Pelkin röykkiöalue nykyisen Oikotien lounaispuolella on jäämässä kokonaisuudessaan teollisuus- ja varastoalueelle (T/kem). Myös jo osittain tuhoutuneen Lyytikänharjun asuinpaikan säilynyt osa Siltatien varressa eritasoliittymän pohjoispuolella on osittain osoitettu rakennettavaksi (KM). Museoviraston linjauksen mukaisesti näiden kohteiden osalta on kaavoitusprosessin aikana järjestettävä muinaismuistolain 13 §:n mukainen kajoamislupaneuvottelu, jossa käsitellään kajoamisen ehdot. Nämä kirjataan kaavamääräykseen. Kajoamislupaneuvottelun tarve onkin tunnistettu ja kirjattu kaavaselostukseen kaavan vaikutuksia kuvailevassa kappaleessa 7.3 (sivut 83-84).

Satakunnan Museolla ei ole toimialansa puitteissa muuta huomautettavaa kaavaluonnoksesta.

Satakunnan Museo

Museonjohtaja Johanna Jakomaa

Tutkija Olli Joukio

Arkeologi Leena Koivisto

Tiedoksi

Varsinais-Suomen ELY-keskus/kirjaamo, Päivi Valkama  
Satakuntaliitto/kirjaamo, Susanna Roslöf, Daniel Nagy  
Museovirasto/kirjaamo  
Harjavallan kaupunki/Jari Prehti

Tämä asiakirja on hyväksytty sähköisesti Porin kaupungin asianhallintajärjestelmässä